

Epidemioloogia III. Kirjanduse nimistu – kirjutaja Achilleuse kand

Mati Rahu – Tervise Arengu Instituudi epidemioloogia ja biostatistika osakond; Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskus

käsituli, kirjanduse nimistu, vead, viitamissüsteem, epidemioloogia

Paljude tähelepanekute kohaselt sisaldab teaduskirjutise käsituli kirjanduse nimistu rohkem vigu kui selle ülejäänud osad. Selmet järgida nõutavat või soovitatavat viitamise ja nimistu koostamise reeglistikku, kasutavad paljud autorid innukalt omaloodud süsteemi, mida iseloomustab ebajärjekindlus ja vigade-rohkus. Küllaltki tihti väidavad taunitavate nimistute autorid, et neil pole aimugi mingi viitamissüsteemi olemasolust või et nad on oma esitatud bibliokirje kusagilt maha kirjutanud. Artiklis rõhutatakse vajadust kasutada mingit standardset bibliokirjesüsteemi, esitatakse näiteid vigade tekke allikate kohta ja antakse mitmeid viiteid lisateabe leidmiseks.

Kui omal ajal silmasin kursusekaaslase diplomitöö kirjanduse nimistut, üllatas mind, et kõrghariduse lävepakule jõudnud isik ei osanud seda õigesti koostada. Kui ma nüüd, aastakümneid hiljem, halliseguse habemega tavalugeja, abistaja, kolleegi, juhendaja, retsensendi, oponendi või kraadinõukogu liikme rollis mingi minu pilgu alla sattunud kirjatüki kirjanduse nimistu juurde jõuan, olen imestunud just siis, kui nimistu igati nõuetekohane välja näeb. Miks on kirjanduse loetelu ülitihedalt vigane? Miks arvatakse, et nimistut võib koostada suvalisel viisil?

Nimistu põhivead

Hoolimatult koostatud kirjanduse nimistu tüüpiline näide, mis võiks pakkuda äratundmisrõõmu paljudele magistrantidele, doktorantidele, granditaotlejatele ja teistele kirjatöö tegijatele, on esitatud tabelis 1. Lihtsuse huvides on piiratud üksnes teadusajakirja artiklitega. Vältimaks kriitika turmtuld ja/või *persona non grata*'ks tunnistamist üksikisikute või institutsioonide poolt, ei ole tabelisse kopeeritud ühtegi tegelikku nimistut või nende osa – kõik on kokku pandud selle artikli autori enda valitud kirjandusallikate alusel. Kuid samas tugineb kogu ideestik paljudele käsitulalistele või ilmunud kirjanduse nimistutele, mitte aga siinkirjutaja fantaasiale. Iga väär bibliokirje prototüüp on olemas ja vajaduse korral leitav.

Oletagem, et kellegi lühikirjutis põhjuslikkuse käsitule kohta epidemioloogias sisaldab tabelis 1 toodud kirjanduse nimistut. Mis meile seal silma hakkab ja muret teeb? Võrdluseks olgu pilgu all tabel 2, mille nimistu on toimetatud ja mille vormistamisel on järgitud Vancouveri süsteemi (stiili).

Näeme, et tabeli 1 bibliokirjed on koostatud mingis mõistetamatus ja taunitavas segasüsteemis, mida iseloomustab ebajärjekindlus autorite, artikli pealkirja, ajakirja nimetuse, ilmumisaasta, aastakäigu, numbriga ja lehekülgede esitamisel ning kirjavahemärkide kasutamisel. Mis puutub autoritesse, siis kord on esimesena toodud perekonnanimi ja seejärel kirjavahemärkidega eraldamata eesnimetäht (-tähed); kord järgneb perekonnanimele koma; kord on esimesena toodud hoopis eesnimetäht; kord on eesnimetähe järel koma, kord punkt ja koma mõlemad jne.

Artikli pealkiri on esitatud nii jutumärkides kui jutumärkideta; kord väike, kord suurtähtedega. Allikal nr 6 puudub pealkiri sootuks. Ajakirja nimetus esineb nii lühendina kui täiskujul, lõpeb nii punktiga kui punktita; püstkirja vaheldub kald- ja paksu kirjaga.

Ilmumisaasta on paigutatud autori, ajakirja nimetuse või lehekülgede järele. Mitmekesisust *resp.* segadust esineb veel ajakirja aastakäigu, numbriga ja artikli lehekülgede kirjapanekul. Ühesõnaga, pilt on ülimalt kirju ja vastuvõetamatu.

Tabel 1. Hüpoteetiline kasutatud kirjanduse nimistu (toimetamata)**Kirjandus**

1. Vineis P. 2003, "Causality in epidemiology", *Soz Praventivmed*, vol. 48, no. 2, pp. 80-87.
2. Arjas E. On predictive causality in longitudinal studies. **Journal of Statistical Planning and Inference**, 34, 361-386.
3. Ribet, C et al. Occupational mobility and risk factors in working men: selection, causality or both? Results from the GAZEL study. *Epidemiology* 57, 901-906 (2003).
4. B. Black, DE Lilienfeld, *Fordham Law Rev* 52, 732-785 (1984).
5. Wang, M. CAUSAL MODELING IN SURVEY STUDIES. *Health values* 1993,16, 55-7.
6. Tamm CC. The birth of Emerging Themes in Epidemiology: a tale of Valerie, causality and epidemiology. *Emerg Themes Epidemiol*. 2004 Oct 6;1(1):1.
7. Glatte E, JF Nygard. Fractal meta-analysis and 'causality' bedded in complexity: advanced understanding of disease etiology. *Nonlinear dynamics, psychology, and life sciences* 2004 Jul;8(3):315-44.
8. Blossfeld HP, Rohwer G. Causal Inference, Time and Observation Plans in the Social Sciences. *Quality & Quantity* 1997,31, 361-384.
9. Durusu M, Gurlek A, Simsek H, et al. Coincidence or causality: celiac and Crohn diseases in a case of Turner syndrome. *Am J Med Sci*. 2005 Apr;329(4):214-6.
10. Behi, R., Nolan, M. (1996). Causality and control: threats to internal validity. *Br J Nurs* 1996;5:374-377.
11. Spirtes, P.; Glymour, C.; Scheines R. From Probability to Causality. *Philosophical Studies*. 1991, 64, 1-36.

Tabel 2. Hüpoteetiline kasutatud kirjanduse nimistu (toimetatud)**Kirjandus**

1. Vineis P. Causality in epidemiology. *Soz Praventivmed* 2003;48:80-7.
2. Arjas E, Eerola M. On predictive causality in longitudinal studies. *J Stat Plan Infer* 1993;34:361-86.
3. Ribet C, Zins M, Gueguen A, Bingham A, Goldberg M, Ducimetière P, et al. Occupational mobility and risk factors in working men: selection, causality or both? Results from the GAZEL study. *J Epidemiol Community Health* 2003;57:901-6.
4. Black B, Lilienfeld DE. Epidemiologic proof in toxic tort litigation. *Fordham Law Rev* 1984;52:732-85.
5. Wang M. Causal modeling in health survey studies. *Health Val* 1992;16:55-7.
6. Tam CC. The birth of Emerging Themes in Epidemiology: a tale of Valerie, causality and epidemiology. *Emerg Themes Epidemiol* 2004;1:1.
7. Glatte E, Nygård JF. Fractal meta-analysis and 'causality' embedded in complexity: advanced understanding of disease etiology. *Nonlinear Dynamics Psychol Life Sci* 2004;8:315-44.
8. Blossfeld HP, Rohwer G. Causal inference, time and observation plans in the social sciences. *Qual Quant* 1997;31:361-84.
9. Durusu M, Gürlek A, Şimşek H, Balaban Y, Tatar G. Coincidence or causality: celiac and Crohn diseases in a case of Turner syndrome. *Am J Med Sci* 2005;329:214-6.
10. Behi R, Nolan, M. Causality and control: threats to internal validity. *Br J Nurs* 1996;5:374-7.
11. Spirtes P, Glymour C, Scheines, R. From probability to causality. *Philos Stud* 1991;64:1-36.

¹Ajakirja Sozial- und Präventivmedizin lühend sama ajakirja igal leheküljel on esitatud kujul *Soz.- Präventivmed* ning artiklite kirjanduse nimistuses *Soz Praventiv Med*.

Korralagedus kirjanduse nimistus süveneb veelgi, kui seal on autorid segamini aetud, osa neist ekslikult puudu, on osutatud valele ajakirjale või esitatud valed leheküljed. Rääkimata õigekirjavigadest kõikjal, kus neid üleüldse teha saab.

Olgu lisatud, et tabelis 1 on optimistlikuma tulemuse saamiseks jäetud kasutamata tavategelikkuse muud vahendid, millest levinuim on kirjasuuruse ja/või kirjatüübi vaheldumine nimistu või koguni bibliokirje piires.

Miks vead tekivad

Teadaolevalt leidub kirjanduse nimistus tunduvalt rohkem vigu kui mujal käsikirjas (1). Kui vigase kirjanduse nimistu autorilt pärida, miks eksimus juhtus, antakse põhiliselt kaks vastust. Esimene kõlab: „Ma

ei teadnud, et reeglid on olemas.“ Seega ei olnud autoril aimugi, et midagi on korrast ära, et kõigis kirjetes tuleb kasutada sama süsteemi. Algaja kirjutaja korral tähendab see, et tema juhendaja unustas reeglitele tähelepanu pöörata või öeldu täitmist kontrollida. Edasijõudnu korral aga, et korrektset bibliokirjet peetakse tähtsusetuks.

Teine vastus, mis tihti antakse, nendib lihtsalt: „Nii oli ju kusagil kirjutatud!“ Ja tõepoolest, kusagil võis bibliokirje esineda täpselt niisugusel kujul, nagu see nüüd kirjanduse nimistust vastu paistab. Aga kui üks bibliokirje võetakse muutmata kujul ühest, teine teisest, kolmas kolmandast kohast jne, osutub tulem vääramatult nigelaks. Niiviisi siit-sealt ümber kirjutatud või kopeeritud bibliokirjed moodustavad kasutatud kirjanduse nimistu, mis võiks ehk kuidagi

Tabel 3. Ühe ja sama artikli bibliokirje eri allikate järgi

Bibliokirje

Kenneth J. Rothman, Chung-Kwang Chou, Robert Morgan, Quirino Balzano, Arthur W. Guy, Donna P. Funch, Susan Preston-Martin, Jack Mandel, Rebecca Steffens, and George Carlo. **Assessment of Cellular Telephone and Other Radio Frequency Exposure for Epidemiologic Research.** *Epidemiology* 1996;7:291-298.

Rothman KJ, Chou C-K, Morgan R, Balzano Q, Guy AW, Funch DP, Preston-Martin S, Mandel J, Steffens R, Carlo G. Assessment of cellular telephone and other radio frequency exposure for epidemiologic research. *Epidemiology* 1996; 7: 291-298.

Rothman KJ, Chou CK, Morgan R, et al. Assessment of cellular telephone and other radio frequency exposure for epidemiologic research. *Epidemiology* 1996;7:291-8.

Rothman KJ, Chou CK, Morgan R, Balzano Q, Guy AW, Funch DP, Preston-Martin S, Mandel J, Steffens R, Carlo G. Assessment of cellular telephone and other radio frequency exposure for epidemiologic research. *Epidemiology*. 1996 May;7(3):291-8.

Rothman KJ, **Chou CK, Morgan R, Balzano Q, Guy AW, Funch DP, PrestonMartin S, Mandel J, Steffens R, Carlo G.** Assessment of cellular telephone and other radio frequency exposure for epidemiologic research. *EPIDEMIOLOGY* 7 (3): 291-298 MAY 1996.

Rothman KJ; Chou CK; Morgan R; Balzano Q; Guy AW; Funch DP; Preston-Martin S; Mandel J; Steffens R; Carlo G. Assessment of cellular telephone and other radio frequency exposure for epidemiologic research. *Epidemiology*. [Epidemiology] 1996 May; Vol. 7 (3), pp. 291-8.

sobida käsikirja kõige esimesse varianti, ent mitte kellelegi näidatavasse või, hullest hullest, toime-tusele/retsensentidele esitatavasse käsikirja.

Eeltoodut näitlikustab tabel 3, milles ühe ja sama artikli (2) kuus bibliokirjet pärinevad eri allikatest. Esimene kirje on otse ümber kirjutatud ajakirjast *Epidemiology*, milles artikkel avaldati. Teine ja kolmas on võetud ajakirjadest *Sleep Medicine Reviews* (3) ja *American Journal of Epidemiology* (4) ilmunud artiklite kirjanduse nimistust. Neljas, viies ja kuues bibliokirje on kopeeritud e-andmebaasidest *Medline* (5), *ISI Web of Knowledge* (6) ja *EBSCOhost* (7). Allakriipsutatud tekstiosa tähistab andmebaasides linki, mille kaudu jõuame artikli resümeeeni või autori(te) muude kirjutisteni.

Süsteemide rohkus

Kõlbmatu segasüsteemi vältimise retsept on lihtne – autor peab teadma, et kasutatud kirjanduse nimistus loetletud allikad pannakse kirja kindlate reeglite alusel. See reeglistik – bibliokirje süsteem, bibliosüsteem ehk viitamissüsteem – ei muutu ühe ja sama kirjanduse nimistu piires. Valitud reeglistiku muutmiseks, s.o asendamiseks teise reeglistikuga, võib aga tekkida vajadus, kui nt ühe ajakirja toimetuse poolt tagasi lükatud käsikiri saadetakse teise ajakirja.

Seega, segasüsteemi kasutamine on täiesti väljastatud. Teadusartikli, raamatu, raamatu peatüki, teeside, entsüklopeediaartikli, sõnastiku, normatiiv-akti, arhiivimaterjali, tarkvara, andmebaasi jms bibliokirje tuleb teha selle süsteemi kohaselt, mida

vastav toimetuse, kirjastuse, ülikooli, teaduskonna, õppetooli või õppejõud nõuab/soovitab, nii kuidas vastavas teadusharus kombeks on. Kui aga mõnes olukorras pole bibliokirjesüsteem ette antud, tuleb teha valik ise. Näiteks artiklite, raamatute jms üle arvepidamist võimaldava programmi *Reference Manager* (8) abil saab viitamisel ja kirjanduse nimistu tegemisel leida vajaliku enam kui 900 süsteemi hulgast.

1970. aastate lõpul nenditi, et vaatluse alla võetud 52 teadusajakirjas kasutati 33 süsteemi (9). Eluteadustes tuntakse enim Vancouveri ja Harvardi süsteemi (vt tabel 4). Esimese korral, nt Eesti Arsti kirjutistes, tehakse tekstisisene numbriviide kasutatud allikatele, mis kirjanduse nimistus esitatakse viitamise järjekorras ja millest igähele antakse järjekorranumber. Harvardi süsteemi puhul tehakse tekstis nimeviide (viide allika autori(te)le ja ilmumisaastale), kirjanduse nimistu on tähestikjärjestuses ja nummerdamata. Kummalgi süsteemil on palju variante, mille olemasolust tuleb teadlik olla. Vancouveri süsteemis võib tekstisisene numbriviide esineda tavakujul või ülalumbrina; esitatavate autorite arv muutuda (nt kord tuuakse kolm, kord kuus esimest autorit); väikese ja suure algustähe kirjutamine varieeruda (nt raamatu pealkirjas); ajakirja nimetus olla lühendina või täiskujul; sõnavahe puududa (nt pärast aastaarvu ja aastakäiku); lehekülgede esitamismoodus erineda (nt lõpplahendus täis- või osalise numbrina).

Paljudel ajakirjadel on oma bibliokirjesüsteem. Nii esitab *Science* vaid ühe autori nime, seejuures kõigepealt eesnimetähe(d), ja jätab esitamata

Tabel 4. Ühe ja sama artikli bibliokirje eri süsteemide (ajakirjade) järgi

Bibliokirjesüsteem (ajakiri) ja bibliokirje

Vancouver

Pajunen P, Koukkunen H, Ketonen M, Jerkkola T, Immonen-Räihä P, Kärjä-Koskenkari P, et al. The validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register data on coronary heart disease. *Eur J Cardiovasc Prev Rehabil* 2005;12:132-7.

Harvard

PAJUNEN, P., KOUKKUNEN, H., KETONEN, M., JERKKOLA, T., IMMONEN-RÄIHÄ, P., KÄRJÄ-KOSKENKARI, P., MÄHÖNEN, M., NIEMELÄ, M., KUULASMAA, K., PALOMÄKI, P., MUSTONEN, J., LEHTONEN, A., ARSTILA, M., VUORENMAA, T., LEHTO, S., MIETTINEN, H., TORPPA, J., TUOMILEHTO, J., KESÄNIEMI, Y. A., PYÖRÄLÄ, K., & SALOMAA, V. 2005. "The validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register data on coronary heart disease", *European Journal of Cardiovascular Prevention and Rehabilitation*, vol. 12, no. 2, pp. 132-137.

PubMed

Pajunen P, Koukkunen H, Ketonen M, Jerkkola T, Immonen-Raiha P, Karja-Koskenkari P, Mahonen M, Niemela M, Kuulasmaa K, Palomaki P, Mustonen J, Lehtonen A, Arstila M, Vuorenmaa T, Lehto S, Miettinen H, Torppa J, Tuomilehto J, Kesaniemi YA, Pyorala K, Salomaa V. The validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register data on coronary heart disease. *Eur J Cardiovasc Prev Rehabil*. 2005 Apr;12(2):132-7.

American Economic Review

Pajunen, Pia; Koukkunen, Heli; Ketonen, Matti; Jerkkola, Tapani; Immonen-Räihä, P., Kärjä-Koskenkari, Päivi; Mähönen, Markku; Niemelä, Matti; Kuulasmaa, Kari; Palomäki, Pertti et al. "The Validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register Data on Coronary Heart Disease." *European Journal of Cardiovascular Prevention and Rehabilitation*, April 2005, 12(2), pp. 132-7.

Cell

Pajunen, P., Koukkunen, H., Ketonen, M., Jerkkola, T., Immonen-Räihä, P., Kärjä-Koskenkari, P., Mähönen, M., Niemelä, M., Kuulasmaa, K., Palomäki, P., et al. (2005). The validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register data on coronary heart disease. *Eur. J. Cardiovasc. Prev. Rehabil.* 12, 132-137.

Nature

Pajunen, P. et al. The validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register data on coronary heart disease. *Eur. J. Cardiovasc. Prev. Rehabil.* 12, 132-137 (2005).

New England Journal of Medicine

Pajunen P, Koukkunen H, Ketonen M, et al. The validity of the Finnish Hospital Discharge Register and Causes of Death Register data on coronary heart disease. *Eur J Cardiovasc Prev Rehabil* 2005;12:132-7.

Science

1. P. Pajunen et al., *Eur. J. Cardiovasc. Prev. Rehabil.* 12, 132 (2005).

artikli pealkirja (vt tabel 4). *New England of Medicine* toob ära esimesed kolm autorit, *Cell* aga esimesed kümme. Mõni ajakiri lubab autoril endal valida etteantuist see või teine viitamise/bibliokirje süsteem. Näiteks *Addiction* võtab vastu käsikirju nii Harvardi kui ka nn numbrisüsteemis (10).

Üldiselt ei tule süsteemi valikul hakata kukalt sügama ja ise välja nuputama, mida võtta või jätta. Ajakirja autorijuhend on ikka see esimene nõuandja, kuidas viidata (tekstisene või joonealune viitamine; nime- või numbriviide; viitenumber sulgudes või ülalumbrina; viite lühendamine jms) ja kirjanduse nimistut teha. Ohio Meditsiiniülikooli veebilehe kaudu (11) pääseb huviline hõlpsasti ligi umbes 3500 tervise- ja eluteadusajakirja autori-juhendile. Mõistagi saab (lisa)teavet huvipakkuva ajakirja artiklite kirjanduse nimistuid uurides.

Puhtehnilisest küljest, kui käeulatusest puudub *Reference Manager* või muu selline programm, osutub heaks abimeheks *PubMed*. Seal saab kerge vaevaga kopeerida vajalikud bibliokirjed, kuid need tuleb hiljem nõutavasse süsteemi ümber kirjutada. Samuti peab nii seal kui ka mujalt

võetud bibliokirje kõiki osi hoolikalt võrdlema originaalkirjutisega, sest bibliokirje võib sisaldada õigekirjavigu või puuduvad nt täpitähed.

Lõpetuseks

Korralikult tehtud kirjanduse nimistu annab kinnituse autori usaldusvärsuse kohta (12, lk 216). Arstiteaduskonna doktorantide moodsa epidemioloogia kursusel olen teinekord soovitanud kirjutada kirjanduse nimistut niisama hoolikalt kui (esimest) armastuskirja, kus iga sõna, sõnavahe ja kirjavahe-märk seisab õigel kohal ning midagi ei ole jäetud saatuse hooleks. Ei jäädvustanud ju keegi plangule, seinale, klassitahvile või paberilipikule, et "Juku onn lol", "juku on, loll" või "jukuonloll", vaid ikka nii, et lugu igaühele täiesti selgeks saaks - "Juku on loll.". Kes aga tahab oma kirjatöö lugejatele märku anda, et ta vilistab bibliokirje koostamise reeglitele, võtku julgesti eeskuju tabeli 1 segadikust.

Tasuks meeles pidada tööka, et maailmas leidub palju retsensente, kes kõigepealt heidavad pilgu artikli käsikirja või granditaotluse kirjanduse nimistule, et niiviisi otsekohe saada aimu mitte ainult

kirjutaja lugemusest, vaid hoolikusestki. Võime üpris kindlad olla, et kirjanduse nimistu põhjal saab retsensent esimese veenva märguande kirjutaja suhtumisest oma töösse. Loomulikult kujuneb vigast nimistut näinud retsensendil kirjutajast esmamulje ja käsikirja ülejäänud lehekülgede uurimisele asub ta juba eelarvamusega. Ja kui nimistus midagi viltu on, ei aita siin enam autori(te) (valjuhääln) enese-õigustus, et kirjanduse loetelu teinud abiline või sekretär talitas lohakalt kogenematuses, et autor(id) pidi(d) ise muud tähtsat tegema, mistõttu ei jätkunud aega tehtu kontrollimiseks, et... Kirjutajate leidlikkus lohakuse põhjuste otsimisel võib olla isegi nutikam

kui tollel tudengil, kes väitis end loengule hilinevat seetõttu, et koer söi ära tema äratuskella.

Terade koheseks eraldamiseks sõkaldest on osa ajakirju lisanud autorijuhendisse imelihtsa lause, et reeglitele mittevastava kirjanduse nimistuga käsikiri ei kuulu läbivaatamisele.

Teadusartikli kirjutamise ja sealhulgas kirjanduse nimistuga seonduvat on suuremal või vähemal määral käsitletud mitmed eesti- (13–17) ja võõrkeelsed (1, 12, 18–20) trükised. Rikkalikku asjakohast teavet leidub Internetis (21–22), sealhulgas ajakirjade nimetuse lühendite (23) ja 41 eri tüüpi kirjandusallika näidisbibliokirjete (24) kohta.

Kirjandus

- Day RA. How to write and publish a scientific paper. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press; 1998.
- Rothman KJ, Chou CK, Morgan R, Balzano Q, Guy AW, Funch DP, et al. Assessment of cellular telephone and other radio frequency exposure for epidemiologic research. *Epidemiology* 1996;7:291–8.
- Mann K, Rösche J. Sleep under exposure to high-frequency electromagnetic fields. *Sleep Med Rev* 2004;8:95–107.
- Lönn S, Ahlbom A, Hall P, Feychting M, Swedish Interphone Study Group. Long-term mobile phone use and brain tumor risk. *Am J Epidemiol* 2005;161: 526–35.
- PubMed. US National Library of Medicine. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?db=PubMed>
- ISI Web of Knowledge. <http://www.isinet.com>
- EBSCOhost. <http://ejournals.ebsco.com>
- Reference Manager version 11. <http://www.refman.com>
- O'Connor M. Standardisation of bibliographical reference systems. *Br Med J* 1978;1:31–2.
- Addiction. Instructions for authors. <http://www.addictionjournal.org/index.asp?addpage=authorinfo&Section=author>
- Instructions to authors in the health sciences. Raymon H. Mulford Library, Medical University of Ohio at Toledo. <http://mulford.mco.edu/instr>
- Publication manual of the American Psychological Association. 5th ed. Washington: American Psychological Association; 2001.
- Abo L. Autori teatmik. Tallinn: Eesti Kodu-uurimise Selts ja Pirgu Arenduskeskus; 2001.
- Sootak J, koost. Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilastööde vormistamise ja viitamise põhireeglid. Tartu: Iuridicum; 2001.
- Kalle E, Aarma A. Teadustöö alused. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool; 2003.
- Bachmann T. Teaduspraktika tahud ja toed. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus; 2004.
- Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Medicina; 2005.
- Whimster WF. Biomedical research: how to plan, publish and present it. 2nd ed. New York: Springer; 2000.
- Gustavii B. How to write and illustrate a scientific paper. Lund: Studentlitteratur; 2000.
- Leedy PD, Ormrod JE. Practical research: planning and design. 8th ed. Upper Saddle River: Merrill/Prentice Hall; 2005.
- British Medical Association. Reference styles: Harvard and Vancouver. <http://www.bma.org.uk/ap.nsf/Content/LIBReferenceStyles>
- University of Portsmouth. References and citations. <http://infoskills.port.ac.uk/refcite/citmeth.html>
- LocatorPlus. National Library of Medicine, NIH, USA. <http://locatorplus.gov>
- International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals: sample references. National Library of Medicine, NIH, USA. http://www.nlm.nih.gov/bsd/uniform_requirements.html

Summary

Epidemiology III. The list of publications as the writer's Achilles' heel

Observations have consistently revealed that the References section contains more errors than the other sections of a manuscript. Instead of following a required or suggested system (style) for referencing, many authors, including master's students, doctoral students and grant applicants, are eager to apply their own "mixed" system. These systems are characterised by a lack of consistency in citing and referencing. Quite often authors claim that they were not aware of a standard reference system, or that they were using a system for citing references which they had seen elsewhere. In this paper, the necessity of accurate referencing is stressed. Based on real-life but

non-disclosed sources, examples of some possible errors in referencing are tabulated and described. It is argued that there are numerous referees in the world, who first look at the References section to get a first impression of the writer's attitude to work. It is also pointed out that to separate the grain from the chaff at the very beginning, some scientific journals state in their authors' instructions, unequivocally, that reference lists not conforming to a designated style could lead to a rejection for publication. Several literature and Internet sources are given that provide additional information on the construction of reference lists.

mati.rahu@tai.ee